

Maszák Hugó

(1831—1916)

Amely napon az első oláh katona betette lábát Háromszék véráztatott szent földjére, lehelle ki lelkét Erdély lángoló szeretetét utolsó lehelletéig megőrzött hű fia, „a kis Maszák“. Az utolsó író abból a gárdából, mely a „Pesti Napló“-t megteremté s a kiegyezésen túl is vezette s talán a legelső magyar hírlapíró, ki írásbeli szerződéssel nyert állást magyar lapnál, — mely szokás azóta is kimént a divatból, amint azelőtt sem volt divatban. Maszák Hugót a „Pesti Napló“-hoz Királyi Pál, a puritán gondolkozású szerkesztő, hogy valahogy kiadói szeszély, vagy spekuláció által ne lehessen megfosztani kenyerétől, írásbeli szerződéssel kötötte a laphoz, hol mindaddig maradt, míg csak saját maga nem akart elmenni, mert jobb és biztosabb állásba jutott.

Gyermek voltam, mikor ez esemény történt, de volt tudomásom róla. Hiszen a szabadságharc alatt kötötte meg atyám, a nagyenyedi kollégium tanára azt a sűrű tartott barátságot Maszák Hugóval, melyet egyiküknek sem volt oka megbánni egy pillanatra sem. Bölcsőm mellett ott állott lelkes és mindig, minden baráti szolgálatra kész barátom Maszák Hugó, — koporsója mellett ott állottam én, kinek második atyja volt. Életét tehát ismerem, jobban, mint akármik, mert annak sanyarú napjairól is híven beszámolt az ő barátjának, a nehéz és keserves napoklan főntartóának s leveleit mind olvasni meg gyermeklővel s nem feledtem el a barátomról.

Életemben Maszák Hugóval csak egyszer találkoztam s Nagy-

Enyeden a híres öreg Zeyk Miklós, a bölcsész és természettudós szárnyai alatt nevededik. Ott éri a forradalom s Nagy-Enyed feldúlásakor az oláhok elől a legkegyetlenebb télen menekül gyalog, csaknem ruhátlanul a hegyek között Kolozsvárra. Mikor Szilágyi Farkas, későbbi enyedi református lelkész megírja Enyed vandál módon fölprédáltatásának történetét, igen sok adatot vesz a kifogástalan tanu és áldozat, Maszák Hugótól, a nagy bajjal elmenekült 17 éves kis fiutól. Azonban ha a még kisebb fiuk is beállottak honvédeknek, a végtelenül gyöngye testü „kis Maszák“ sem maradhatott el, mint tette sok nevesebb író társ, otthon, vagy egy-egy grófi ház kályhalyukában huzva meg magát s csak a vihar után hőködve. Maszák Hugó elmegy Debrecenbe s beáll az Ormai-féle vadász-csapatba, hová csak külön protekcióval veszik be, mert hiszen ez Kossuth személyes gárdájának volt száma. E csapattal megy aztán harcba s utóljára Szőregnél, Temesvárnál verekedik s végül Világosnál kapitulál. Az osztrák fogságból elkergetik: ekkora kis fiukra nincs szükség, — eredjete haza, apáthoz, anyáthoz, gyerekektől pedig a kis fia már akkor fővadász (vadász-örmester) volt, de e mellett olyan alacsony termetű, olyan vézna, hogy egy pár bakancsba beleveszett volna. Kicsi volta mentette meg attól, hogy cserepár legyen, — elkergették, hogy ilyen picü gyerek ne éktelenítse el a dicső armádiát.

A kis fiu hát visszamegy diáknak Erdélybe s ott tanul tovább, amit lehet. Gyorsabb felfogása ember ritkaság volt nálánál, — mindent megtanult, amit lehetett. Bámulatos sokoldalúságra tett szert: tudott igen szépen rajzolni, kitünően éne-

kelni, mert pompás és nagy terjedelmű, igen erős tenor hangja volt, megtanulta a gyorsírást, a fényképezést, egy csomó nyelvet játszi könnyedséggel, kitünő stílista volt e nyelveken, de mindez igen kevés volt arra, hogy Magyarországon az ötvenes években ezekből megélhessen. A csaszlaui közsörösök csak egy nyelvet tudtak s azzal fölnyalták magukat főispánságra, Maszák annyi tudománnyal, amennyivel kevés ember bírt, majdnem éhen halt Pesten. A nélkülözés szoktatta arra, hogy csak kivágott cipőt viselt (leszámítva a magyar világ csizmaviseletét), soha télikabátja nem volt s nem is kellett neki, mert igen edzett lett s ha nem kellett éppen az írás miatt, soha le nem ült és életében nem hevert pihenésül.

Az 1861-iki alkotmányos látszat fölhozta őt Pestre s a rövid ideig tartott országgyűlésen gyorsírói minőségben körmölte a beszédeket. Édesanyámmal főnn laktunk ekkor Budán, a Császárfürdőt kellett használnia s itt találkoztam az én Hugó bátyámmal ismét. Dicsősége rövid ideig tartott, az országgyűlést szétkergették s Maszák Hugót ismét szélnek eresztette főnöke, Hajnik Pál. Elment Kolozsvárra s ott Veress Ferenc fényképésznél dolgozott. Ismét kedves emlékem ez időből az a fénykép, melyet ő vett fel rólunk, édesanyánról és testvéreimről, velem együtt. Ez 1862-ben történt, ezelőtt 54 évvel. Midőn másodszer jön vissza Budapestre, szerződik a *Pesti Napló*-hoz, mint „újdondász“, amint akkor a napihírek rovatának vezetőjét nevezték. Salamon Ferenc akkor már belmunkatársa eszközli ki neki ezt a „fényes állást“, hatvan forint fizetéssel, ami azon időben annyi volt, mintha ma 1000 koronát kapna.

Boldog mai zszurnaliszták, ti nem tudjátok mi volt az „Ujdondász“. Mikor az első könyomatot megszületett, vége lett az ujdondásznak. Nem volt többé szükség ez alakjára a magyar hírlapirodalomnak, a mindenütt jelenlevő, fáradhatatlan, „vitorlafülű“, éjjel-nappal és álmában is az utcákat rovó jelenlövőre, kinek mindent meg kellett látnia s megírnia, hogy a másik lap, a *Sürgöny*, vagy a *Magyar Sajtó* ujdondászát lefözze. Alkalmasabb ember erre nem volt akkor Magyarországon, mint a mindenfelé mesés gyorsasággal guruló, higanyfűrgeségű és még gyorsabb tollu „kis Maszák“ az ő elengedhetetlen vasbotjával, melyre ráfogták, hogy azért hordja magával, mert különben elfujná a szél. Egy ízben csakuan nagy vihar is volt a fővárosban s az éppen valami hírszolgálaton érte az utcán Maszákot, aki alig tudott a szerkesztőségbe menekülni. „Denikve a vasbot nem használt a vihar ellen!“ — kiáltott föl Kemény Zsigmond, a kényelmes, de genialis szerkesztő s évekig élceltek Hugó bács ivasbotjára. Ő nem bánta, mert szerette a tréfát s maga is élces ember volt, ki nem maradt senkinek jósa. A későbbi Deák-párt alkotójának, „a haza bölcsé“-nek igazi kedvencei közé tartozott a „kis Maszák“, akivel az öreg ur sokat évődött, de akit igazán szeretett.

Alig érti más, milyen gyöngéd és kényeztető elnevezés volt az olyan, mint „a kis Maszák“. Senki sem hittá őt négy évtizeden át más néven, de mindenki ismerte és szerette. Szolgálatkészebb, megbízhatóbb ember nem volt nálánál, tett mindenkiért mindent, amit becsülettel meg lehetett tenni. Sohasem várt ellenszolgálatot semmiért, nem is vett igénybe. Ez időbe esik rajzolási ügyességének a közszolgálatba állítása: egyik műlapot a

másik után rajzolja s bocsátja közre, későbbi apósa, Barabás Miklós, a nagy magyar festő ösztönzésére, kinek tanítványa lesz. Lehet, hogy mellesleg Barabás fényképészeti műtermében is dolgozott, mert a nagy festőnek még ehhez is kellett fognia, hogy az akkor igen primitív magyar sokszorosító ipar európai színvonalra jusson. Az 1865-iki országgyűlés aztán ennek hamar véget vet Maszák Hugó életében: újból belép az országgyűlési gyorsírodába, most már mint revizor-gyorsíró, a Stolze-rendszer egyik hive.

Mint hírlapíró és gyorsíró most már biztos jövővel bírt. Most már ennyi balszerencse közt s oly sok vizály után gondolhat ő is arra, hogy családi fészket megrakja. Barabás Miklós középső leánya, Ilona, ez igazán genialis festőnő és csodálatos nyelvtelenség lesz 1866-ban hitvesévé, 1916-ban, félszázad múlva özvegyévé. A kis család gyorsan növekszik, jóformán minden évben egy fiu, később a leányok jönnek, de minden egyes gyermek csak ujjabb ösztön a lankadatlan munkára, hogy a család jövője biztosítva legyen.

A házasság őt belevonja a képzőművészeti tevékenységbe. Megalapítja az első magyar szaklapot, a „Magyar Képzőművész“-t, melynél tartalmasabb és érdekesebb ujságot alig ismertem. A lap illusztrációkkal jelent meg, tanulságos és mulattató volt, csak a közönség nem volt érett még arra, hogy egy ilyen lapot elbirjon. E mellett vezérkönyveket írt Maszák a rajzoktatásra, hogy az utálatig menő szolgálai kopirozást kiküszöbölje a rajzoktatásból. Akkor azt sem értették meg, — negyven év múlva adtak igazat neki.

A kiegyezés a politikai kérdést toltá előtérbe. Maszákot meggyőződése Deák táborába vonta, ott

hareolt, mint a „Pesti Napló“ cikkírója, a kiegyezésért. Az ellenzéknek azonban egy nagy előnye volt: élclapjai voltak, az „Üstökös“ Jókai szerkesztésében, a „Bolond Miska“ Tóth Kálmán lapja, sőt a függetlenségi pártnak is volt egy paraszthangu élclapja, a „Ludas Matyi“. Ezek ellensúlyozására kellett élclapot csinálni s a kormány a vicces „kis Maszák“-ot bíztá meg egy kormányi élclap programjának kidolgozásával. Szerkesztőnek Kecskeméthy Aurél volt kiszemelve, azonban a megegyezés nem jött vele létre. Andrassy Gyula kormányelnök sajtófutára, Ludasi-Ganz Mór végre kimódolta Ágai Adolfot s vele jött létre a vásár. A „Kávéforrás“ és a hozzátartozók szintén odakerültek s így jött létre a „Borsszem Jankó“, melynek programja voltaképpen Maszák Hugó eszméje volt.

Élete az első harcok után csendesebb mederbe tért. Megmaradt a gyorsírodában sokáig, mig nem a külföldi távirati irodák mintájára meg nem alapítá a „Magyar Távirati Iroda“ című vállalatot, Egyessy Gézával együtt. Mint kiváló stílista, a főrendiház naplószerkesztője lett s ez állást talán csak négy év előtt hagyta el. A kormány udvari tanácsosságot kínált neki méltánylásul, Maszák visszautasítá azt is. Hiszen gyermekei kedvéért elfogadta a magyar nemességet, neki egyénileg sem cím, sem rang nem kellett.

Visszavonultságában kezdett hozzá honvédelmékei megírásához. Művét csaknem teljesen befejezte, midőn féloldali agyszélhűdés érte. Ezentul nem volt már a régi. A 86-ik életév nagy terhét aztán levette róla a jötevő halál. Gazdag életfákllya aludt ki halálával, de emlékezete fönmarad!

Kacziány Géza